

PARTICULARITĂȚILE FORMĂRII COMPETENȚELOR CULTURII DEMOCRATICE ÎN ARMATA NAȚIONALĂ

FEATURES OF DEMOCRATIC CULTURE COMPETENCES DEVELOPMENT IN NATIONAL ARMY

Nicolae MARDARI,
locotenent-colonel,
locțiitor șef Centrul gestionare resurse de mobilizare
și al efectivului Armatei Naționale,
șef secție administrativ-militară
ORCID: 0009-0003-1482-6460

CZU: 355/359(478)

ABSTRACT

This article discusses the particulars of the competences development for democratic culture in the National Army. The competences for democratic culture in the military environment are shaped within the activities of promoting military traditions, military culture and civic education, as part of combat training. The National Army has structures with attributions in the field of training democratic culture abilities for personnel. In the process of training these skills, the National Army cooperates with a large number of NGOs, cultural organisations and the Orthodox Church, etc. Educational activity has an important role in schooling the military personnel and contributes to the prevention of conflict situations betwin them, through specific forms and methods. Although the educational activity in the army is planned and organized, the commanders of military units face difficulties in forming the skills of democratic culture and guaranteeing the human rights of their subordinates.

Key-words: *democratic culture competencies, National Army, officers, sergeants, soldiers.*

Democratizarea societății este un proces bazat pe modernizarea instituțiilor statului și constituie principalul obiectiv al acesteia. Printre asemenea instituții se regăsește și Armata Națională ca o componentă de bază a Forțelor Armate ale Republicii Moldova, care asigură, atât pe timp de pace, cât și pe timp de război, integrarea într-o concepție comună a activităților tuturor structurilor de forță care participă la acțiunile de apărare a țării.

Conform art. 57 al Constituției Republicii Moldova, „Apărarea Patriei este un drept și o datorie sfântă a fiecărui cetățean. Serviciul militar este satisfăcut în cadrul forțelor militare, destinate apărării naționale, pazei frontierei și menținerii ordinii publice, în condițiile legii.”¹

---

¹ *Constituția Republicii Moldova*. Publicat: 29-03-2016. În: Monitorul Oficial, Nr. 78, art. 140.

Serviciul militar este indispensabil pentru formarea cetățeanului. Evenimentele regionale au demonstrat că forța unei țări o constituie poporul în întregime, nu doar militarii. Totuși armata, fiind o parte inseparabilă a statului de drept, continuă formarea valorilor societății democratice și a drepturilor omului.

Astăzi, în toate armatele moderne s-a renunțat la tradiționala concepție autoritară prin care disciplina militară impunea o supunere necondiționată față de ordinele superiorilor, neîndeplinirea acestora fiind imediat sancționată, chiar dacă este vorba de ordine ilegale, iar exercitarea multora din drepturile fundamentale este considerată contrară ierarhiei militare și chiar incompatibilă cu obiectivul ei esențial².

Este necesar să menționăm că în armată democrația se confundă cu cultura democratică. De aceea trebuie să punctăm din start că democrația nu este compatibilă cu disciplina militară și principiul conducerii unice. Armata înseamnă subordonare, disciplină, iar democrația, în viziunea multora, este moartea armatei. Ea apără democrația, dar nu o practică. Totuși competențele culturii democratice trebuie dezvoltate în rândul militarilor, deoarece ele formează o atmosferă de respectare a drepturilor și demnității umane în contextul militar.

Instituțiile militare nu pot exista în mod autonom în cadrul autorităților statale și a întregii societăți, lor le sunt pe deplin aplicabile toate normele referitoare la drepturile omului³. Armata este oglinda societății, deoarece militarii sunt cetățeni veniți din societate, care posedă sau nu posedă competențele pentru cultură democratică dezvoltate de societate, în ansamblu. Lev Davidovici Troțki spunea că armata este o copie a societății și suferă de aceleași boli ca ea, doar că la un nivel mai grav⁴.

În discuții cu mai multe persoane care au îndeplinit serviciul militar în termen sunt amintite situații în care colegii lor sau chiar ei înșiși fuseseră umiliți de către alți colegi sau superiori. Aceștia declară că au văzut diferite practici care înjosesc demnitatea omului, îl fac să-și piardă respectul și încrederea în sine. Nimeni nu are dreptul de a leza demnitatea umană a subordonatului, fizic sau moral, și de a-i încălca drepturile garantate de legea fundamentală a statului. Conform art. 24 al Constituției Republicii Moldova, „Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante”⁵.

² Ion Dragoman. *Elemente de legislație militară. Drepturi și libertăți fundamentale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", 2006, p. 15.

³ I. Cloșcă I. Suceavă. *Dreptul internațional umanitar*. București: Editura Șansa, 1992, p. 60.

⁴ Leon Trotsky. *The revolution betrayed, Chapter 8 Foreign Policy and the Army*, <https://www.marxists.org/archive/trotsky/1936/revbet/ch08.htm>

⁵ *Constituția Republicii Moldova*. Publicat: 29-03-2016. În: Monitorul Oficial, Nr. 78, art. 140.

Soldatul nu trebuie umilit. Un subordonat maltratat a cărui demnitate este lezată nu va fi combativ în luptă, pe când un subordonat respectat își va da și viața pentru comandant pe timp de război. Rolul principal al comandantului este să țină subordonații în disciplină strictă, demonstrat prin exemplu propriu, astfel ca aceștia să nu aibă timp pentru comportament neregulamentar.

Soldații în termen sunt tineri sosiți din diverse localități ale Republicii Moldova. Ei sunt diferiți, fiecare are caracterul propriu, interese diferite, închipuiri diverse despre serviciul militar. Majoritatea tinerilor care îndeplinesc serviciul militar în termen sunt din sate, de naționalitate moldoveană. Un număr mai mic de tineri sunt și de alte naționalități, cum ar fi: ucraineni, găgăuzi, ruși, bulgari. În urma unor statistici efectuate, s-a demonstrat că 87% dintre militarii în termen au studii medii incomplete.⁶ Dar sunt și tineri care au studii colegiale, liceale, studii profesionale tehnice. Dacă luăm originile sociale, majoritatea soldaților în termen provin din familii de țărani și muncitori.

Implementarea modelului competențelor pentru o cultură democratică în instituțiile de învățământ din Republica Moldova cere ca acest model să fie preluat și de organizația militară. Cadrul de referință pentru o cultură democratică include 20 de competențe, divizate în patru categorii, și anume: *Valori, Atitudini, Abilități și Cunoștințe și Înțelegere critică*.⁷ În armată, aceste competențe se referă la etosul profesional care determină comportamentul militarilor (spiritul de echipă, patriotismul, disciplina, onestitatea, curajul, stăpânirea de sine, devotamentul, sacrificiul etc.). Pentru a fi gata să se jertfească pentru Patrie, militarul trebuie să fie devotat Patriei, cauzei și să posede un șir de competențe, inclusiv competențe pentru cultura democratică pe care statul trebuie să le promoveze.

Competențele pentru cultură democratică pot fi formate la personalul militar prin intermediul educației militare.

Educația militară este definită drept un sistem de obiective, acțiuni, metode, procedee și tehnici angrenate unitar în organizații și instituții, în scopul formării calităților necesare luptătorilor, concomitent cu îndeplinirea celorlalte obligații moral-cetățenești pe care le au în societate⁸.

---

⁶ Alexandru Zubco, Diana Mazniuc. *Necesitatea reformării serviciului militar în contextul eradicării fenomenului torturii și relațiilor neregulamentare*, p.29, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/27-31_27.pdf.

⁷ *Cadrul de referință al competențelor pentru cultură democratică*. Volumul I. Context, concepte și model de competențe. Consiliul Europei, 2018. www.coe.int/competences

⁸ Cioloca Ion. *Psihologie și pedagogie militară*. Culegere de teme. București: Editura militară, 1992, p. 179.

Educația este chemată să genereze starea de veghe a conștiinței civice, stare care să asigure și să garanteze dinamica valorilor unei democrații funcționale⁹.

Educația militară este un proces ce se desfășoară permanent cu personalul militar. Și aici putem menționa despre activitățile cultural-educative dedicate diverselor evenimente, despre ședințele cu tematica „Educația civică”, alte discipline din cadrul pregătirii de luptă. Indiferent de tipul de instruire pe care îl desfășoară comandantul – ședințe la pregătirea de luptă, aplicații tactice sau acțiuni educative, acesta permanent trebuie să influențeze asupra conștiinței și comportamentului subordonaților, iar subordonații, paralel, își vor dezvolta calități morale și comportamentale pentru o cultură democratică. Îndeplinindu-și obligațiile funcționale, ofițerul are și rolul de pedagog militar, precum și de promotor al drepturilor omului și demnității umane.

Efortul comandantului (șefului) în evoluția soldaților trebuie să atingă 4 obiective, și anume:

- 1) Să-l facă pe soldat să-și recunoască competențele (capacitățile) sau lipsurile și să definească orice problemă; acest lucru necesită răbdare, interes sincer și gândire critică.
- 2) Să-l facă pe militar să determine posibilele moduri de acțiune bazat pe fapte și apoi să selecteze doar o modalitate: acest lucru necesită abilități, cunoștințe și stăpânire de sine.
- 3) Să-l facă pe militar să acționeze imediat; acest lucru depinde de gradul de angajare al militarului în îndeplinirea deciziilor sale.
- 4) Să-l facă pe militar să-și asume întreaga răspundere pentru propriile decizii și acțiuni; acest lucru este posibil doar când au fost atinse primele trei obiective¹⁰.

Deși activitatea Armatei Naționale se bazează pe principiul conducerii unice și disciplina militară, unele principii ale democrației pot armonios coexista cu principiul conducerii unice. În Armata Națională activează diverse organe obștești, cum ar fi: consiliile de onoare ale ofițerilor Armatei Naționale și cele ale unităților militare, Asociația Femeilor din Armata Națională, Asociația de Caritate „Scutul Speranței”, consiliile bibliotecilor, camerelor de informare și odihnă, cluburi ale ofițerilor.

Un rol important în formarea competențelor culturii democratice îl are promovarea coeziunii sociale și a dialogului intercultural, precum și valorizarea diversității și egalității, inclusiv egalitatea de gen, care este o preocupare publică

⁹ Mircea Chelaru. *O posibilă soluție...* București: Editura Balek, 1993, p. 95.

¹⁰ *Leadership și consiliere în mediul militar.*

<https://ultrapsihologie.ro/2015/05/05/leadership-si-consiliere-in-mediul-militar/>

relativ recentă, având în vedere că femeile au drepturi egale cu bărbații și o contribuție semnificativă la soluționarea problemelor de securitate.

Este esențial ca Armata Națională să-și implice întreg personalul în procesul de dezvoltare a valorilor, atitudinilor, abilităților și cunoștințelor, astfel încât să fie redus numărul conflictelor, să crească aprecierea și înțelegerea diferențelor dintre grupuri, să se cultive respectul reciproc pentru demnitatea umană și pentru drepturile omului, să fie promovat dialogul care este instrumentul de bază în rezolvarea pașnică a problemelor și litigiilor.

Obiectivele fundamentale ale competențelor pentru o cultură democratică nu se rezumă doar la dobândirea de cunoștințe, capacități și atitudini de militari, ci se referă și la abilitatea acestora de a întreprinde acțiuni pentru apărarea și promovarea drepturilor omului, democrației și statului de drept.

Competențele pentru cultura democratică, formate la militari în cadrul procesului educațional, contribuie la consolidarea disciplinei militare, la crearea unei stări moral-psihologice sănătoase a personalului și, respectiv, la sporirea capacității combative a armatei. Ținând cont de faptul că deseori am fost martori la un șir de abateri de la disciplina militară care au apărut în mediul militar și care au condus la încălcarea drepturilor omului și demnității umane prin implementarea și promovarea culturii democratice, ne propunem să iradiem acest factor. Astfel, urmărim ca scop primordial creșterea moralului în rândul personalului militar, ceea ce va contribui la ridicarea imaginii Armatei Naționale în societate.

În educarea militarilor, un rol important îl are exemplul personal al comandantului, un comandant bine pregătit, care posedă calități moral-psihologice înalte și competențe pentru o cultură democratică, obține succese în educarea militarilor, este respectat și servește drept exemplu pentru ceilalți. A influența asupra subordonaților prin exemplul personal este una din formele eficiente de educare a militarilor. Natura acestei influențe este simplă: „Fă ca mine!, Fă mai bine ca mine!”.

Obiectivele de bază ale comandantului ca educator sunt stipulate în regulamentele militare. În *Regulamentul serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova* se stipulează: comandantul (șeful), bazându-se pe problemele pe care le rezolvă statul și Forțele Armate, este obligat să-i educe în permanență pe subordonați.¹¹

Comandantul este nemijlocit și un educator. Educația prevede cunoașterea legilor, principiilor, formelor, metodelor și mijloacelor educației, stăpânirea

---

¹¹ *Regulamentul serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova*, aprobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.2327/2009, p. 12.

abilităților (deprinderilor) de desfășurare a diverselor activități educative de promovare a tradițiilor militare, culturii și educației civice. Cultura ofițerilor și competențele acestora pentru o cultură democratică joacă un rol primordial în interiorul armatei. Ofițerii sunt cei care dețin studii superioare, experiență de lucru cu personalul, sunt un grup caracterizat prin datorie, onoare, abnegație, exemplu personal, caracter comunitar, ierarhie, disciplină și control. Ofițerilor le revine rolul primordial în formarea în colectivele militare a unei atmosfere morale sănătoase. Lor li se încredințează o mare responsabilitate, și anume educarea subordonaților.

Procesul educativ este indivizibil legat de cel instructiv, în cadrul căruia ofițerul trebuie să influențeze asupra conștiinței și comportamentului subordonaților. Îndeplinindu-și obligațiile funcționale, ofițerul are și rolul de pedagog militar.

Un ajutor de nădejde al ofițerilor la educarea personalului sunt sergenții. Sergenții sunt considerați coloana vertebrală a armatei. Ei instruiesc și educă nemijlocit subordonații, consolidează disciplina militară, le dezvoltă dragostea față de serviciul militar, îi instruiesc pentru perfecționarea mânăuirii armamentului și tehnicii militare. De pregătirea acestora, de arta instruirii și educării, de calitățile lor organizatorice depinde în mare măsură pregătirea de luptă, închegarea colectivului militar, ordinea regulamentară din unitățile militare.

Profesia militară nu înseamnă doar manevre militare, exerciții și antrenamente, ci și un șir de activități cultural-educative în spiritul tradițiilor și culturii militare. Conform legislației Republicii Moldova, cele mai importante evenimente sunt calificate: zilele de sărbătoare, zilele comemorative și zilele de odihnă, care se stabilesc în scopul perpetuării tradițiilor seculare, respectării obiceiurilor populare, luând în considerare rolul lor în formarea unei moralități înalte și îmbogățirii vieții spirituale a cetățenilor, inclusiv a militarilor¹².

Pe parcursul anului de instrucție, în unitățile militare se marchează un șir de evenimente importante din istoria țării, Armatei Naționale și unității militare.

Sărbătorile naționale și cele militare sunt un prilej important pentru cultivarea respectului și a atașamentului față de valorile naționale și cele militare.

La organizarea și desfășurarea activităților cultural-educative se ține cont de posibilitățile subdiviziunilor Ministerului Apărării și Armatei Naționale cu atribuții în domeniul menționat. La ele se referă Serviciul educație civică și tradiții militare din cadrul Direcției instruire întrunită și doctrine a Marelui Stat Major al Armatei Naționale, Agenția pentru Știință și Memorie Militară, Centrul mass-media

---

¹² Hotărârea Parlamentului nr.433/1990 cu privire la zilele comemorative, zilele de sărbătoare și la zilele de odihnă în RM.

militară, Orchestra Prezidențială a Republicii Moldova, Clubul Sportiv Central al Armatei, unitățile militare.

De asemenea, la organizarea activităților cultural-educative, se colaborează cu diverse asociații obștești, inclusiv de veterani, de tineret, cu instituțiile de cultură (muzee, teatre, biblioteci), cu Biserica ortodoxă. Parteneriatele și colaborarea trebuie încurajate la nivelul unei game extinse de factori decizionali implicați în educația pentru formarea competențelor pentru cultura democratică, la nivel de stat, regional și local, astfel încât să le fie cât mai bine valorificate contribuțiile, inclusiv factori de decizie politică, personalul din cadrul Ministerului Apărării, instituțiile de educație și cultură, organizații obștești de veterani, de tineret, mass-media și publicul larg.

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. *Constituția Republicii Moldova*, 1994.
2. *Cadrul de referință al competențelor pentru o cultura Democratică*, volumul 1. Cadru de referință al competențelor pentru cultură democratică. Volumul I. Context, concepte și model de competențe. Consiliul Europei, 2018. www.coe.int/competences
3. *Hotărârea Parlamentului nr.433/1990 cu privire la zilele comemorative, zilele de sărbătoare și la zilele de odihnă în Republica Moldova*.
4. *Regulamentul serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova*, aprobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.2327/2009.

Studii:

5. Chelaru M., *O posibilă soluție...* București: Editura Balek, 1993.
6. Cioloca I. *Psihologie și pedagogie militară*. Culegere de teme. București: Editura militară, 1992.
7. Cloșcă I., Suceavă I. *Dreptul internațional umanitar*, București: Editura Șansa, 1992.
8. Dragoman I. *Elemente de legislație militară. Drepturi și libertăți fundamentale*. București, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", 2006.

Surse Web:

9. Zubco A., Mazniuc D. *Necesitatea reformării serviciului militar în contextul eradicării fenomenului torturii și relațiilor neregulate*. În: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/27-31_27.pdf [accesat 02 februarie 2023].
10. Radu Leca. *Leadership și consiliere în mediul militar*, la <https://ultrapsihologie.ro/2015/05/05/leadership-si-consiliere-in-mediul-militar/> [accesat 02 februarie 2023].
11. Leon Trotsky. *The revolution betrayed, Chapter 8 Foreign Policy and the Army*, la <https://www.marxists.org/archive/trotsky/1936/revbet/ch08.htm> [accesat 02 februarie 2023].